

Bijlage K4: Mijn Cyberrijbewijs (interventiebeschrijving perceel 4)

Gegevens Inschrijver	
Uniek identificatienummer:	MCrbw2506
Interventie	
Titel Interventie	Mijn Cyberrijbewijs
Onderwijssector(en) Interventie (geef aan welke sector de overhand heeft)	☐ Primair onderwijs (po) ☐ Voor- en vroegschoolse educatie (vve) ☐ Speciaal (basis)onderwijs (s(b)o) ☒ Voortgezet onderwijs (vo) ☐ Voortgezet speciaal onderwijs (vso)
Basisvaardigheid (geef aan op welke basisvaardigheid wordt ondersteund)	☐ Taal/Nederlands ☐ Rekenen/Wiskunde ☒ Digitale Geletterdheid ☐ Burgerschap

Aandachtspunten Jury

De Jury heeft voor het selecteren van de Interventies waar nodig aandachtspunten meegegeven aan de geselecteerde Interventieaanbieders. Deze aandachtspunten zijn hieronder beschreven ten behoeve van de Inschrijving en uitvoering van de Opdracht van onderliggende Aanbesteding. In de Inschrijving verhoudt Inschrijver zich tot de aandachtspunten die meegegeven zijn. De Inschrijver licht toe of in de onderzoeksopzet rekening wordt gehouden met het aandachtspunt/de aandachtspunten en zo ja, op welke manier. Indien geen rekening wordt gehouden met het aandachtspunt/de aandachtspunten, beschrijft de Inschrijver waarom dat niet nodig is (zie paragraaf 5.2.1. in het Beschrijvend document).

Perceel 4:

De Jury stelt dat het voeren van een socratisch gesprek in het voortgezet onderwijs niet eenvoudig is. Ze uit enige zorgen omtrent de korte training die docenten hierover krijgen. De Jury vraagt zich af of dit voldoende is voor het aanleren van deze vaardigheid die zo fundamenteel is voor het slagen van de Interventie. Daarnaast benoemt de Jury dat een vragenlijst niet geschikt is voor socratische gesprekken en het kan tevens wenselijke antwoorden uitlokken.

Vervolgens heeft de Jury aangegeven dat de interventieaanbieders bewust moet zijn van het feit dat in dit voorstel het kerndoel over digitale geletterdheid niet helemaal overeenkomt met de kerndoelen in het curriculum. Tevens is de Jury nog onvoldoende overtuigd van de inschatting van te verwachten effectgroottes. Eerdere studies geven aan beperkt invloed te hebben op gedrag en de Jury vraagt zich af of 40 brugklassen voldoende zijn om effect aan te tonen. Daarnaast stelt ze dat de precieze omvang van het team en de rolverdeling niet duidelijk beschreven is.

De Jury raadt de onderzoekers aan rekening te houden met bovenstaande punten in de onderzoeksopzet en eventuele verdere afstemming tijdens de onderhandeling.

BEOORDELINGSCRITERIA – DE BEANTWOORDING

Gegevens Inschrijver	
Uniek identificatienummer:	MCrbw2506
Interventie	
Titel Interventie	Mijn Cyberrijbewijs

Perceel 4 digitale geletterdheid

Beoordelingscriterium 1

Beschrijving van de interventie en verwachte impact van de interventie

Vooraf

In een samenleving die door- en door-digitaliseert zijn digitale basisvaardigheden even belangrijk geworden als rekenen, taal en burgerschap. Leerlingen groeien op met overal om hen heen technologie en sociale media. Ze zijn actief online waarbij kansen en risico's, gewenst en ongewenst gedrag elkaar meestal lukraak afwisselen. De interventie Mijn Cyberrijbewijs geeft gericht antwoord op deze ontwikkeling. Er is verifieerbare evidentie vanuit een eerder gevoerde pilot in de groepen 7-8 van het po en er zijn aanwijzingen dat de goed geprotocolleerde interventie 1 op 1 past in groep 1 en 2 van het vo. Dit vraagt om RCT-onderzoek.

Doel

Het algemene doel van de ontwikkelde interventie 'Mijn Cyberrijbewijs' is de digitale weerbaarheid van leerlingen vergroten. Door gerichte behandeling van vijf cyberonderwerpen uit de wereld van de leerling, vergroot de leerling zijn kennis en inzicht, wat bijdraagt aan positieve verandering in gedrag en gedragsintenties. De interventie draagt zo bij aan het ontwikkelen van online omgangsnormen.

Anders gezegd draagt de interventie bij aan mediawijsheid en de in de kerndoelen van 2024 genoemde doelzin: 'de leerling maakt weloverwogen keuzes bij het gebruik van digitale technologie en digitale media.'

Doelgroep

Doelgroep zijn 40 klassen van leerlingen uit de brugklassen van het vo. Criterium voor deelname betreft ten eerste de bereidheid en motivatie van docenten, mentoren en begeleiders. Daarnaast wordt in voorgesprekken logistiek en inhoudelijk gecheckt of de vijf te behandelen onderwerpen en lessen verbonden kunnen worden aan het bestaande curriculum, zonder dat er verwarring of systeemscheiding op kan treden. Het gaat om vijf lessen van 90 minuten die door mentor, vakdocent of begeleider kunnen worden gegeven.

De interventie: Cyberrijbewijs

Mijn Cyberrijbewijs bestaat uit vijf klassikale lessen van elk 1,5 uur. Elke les behandelt een ander thema/ case, te weten: online hate speech, online fraude, doxing, hacking en sexting. Het lesprogramma wordt afgesloten met het uitreiken van een Mijn Cyberrijbewijs certificaat.

Via de vijf thema's die behandeld worden in dit lesprogramma leren de leerlingen over 17 van de 18 online mechanismen zoals deze gedefinieerd zijn in het rapport 'Online Ontspoord' van het Rathenau instituut (2021).

1

Online Hatespeech

Gaat over kwetsende of haatdragende taal online. Leerlingen leren wat ze kunnen doen tegen online pesten en hoe ze dit samen kunnen tegengaan.

2

Online Fraude

Gaat over oplichting en nepwebsites. Leerlingen leren hoe ze online bedrog kunnen herkennen en vermijden.

3

Doxing

Doxing is het zonder toestemming online delen van iemands gegevens. Leerlingen ontdekken de risico's en hoe je jezelf en anderen kunt beschermen.

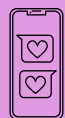
4

Hacking

Hacken is inbreken in computers of accounts. Leerlingen leren dat dit strafbaar is en hoe je accounts beter kunt beveiligen.

5

Sexting

Sexting is het versturen van seksueel getinte beelden. Leerlingen bespreken de risico's van ongewenst delen en weten waar ze hulp kunnen zoeken.

Lesopbouw

Elke les kent dezelfde opbouw in vier stappen. Elke stap kenmerkt zich door het bespreken van een vraag.

Introductie

Tijdens de introductie van de les behandelt de leerkracht de definitie van het thema en peilt de ervaringen van de leerlingen met betrekking tot het onderwerp. Vervolgens kijkt de klas gezamenlijk de startfilm.

Stap 1: Wat is er gebeurd?

Wat is er gebeurd? Na het bekijken van de startfilm gaan de leerlingen klassikaal in gesprek over wat ze hebben gezien. Vragen zoals "Wat is er gebeurd?", "Wie speelt een rol?" en "Waarom is het gebeurd?" worden gezamenlijk beantwoord.

Stap 2: Wat vinden de hoofdpersonen?

In deze fase worden de leerlingen uitgenodigd om de gebeurtenis te onderzoeken door in groepjes in de huid te kruipen van een van de drie hoofdpersonen: de dader, het slachtoffer of de omstander. Ze bekijken een testimonial van deze hoofdpersoon en maken aantekeningen op de lesbrief om hun bevindingen vast te leggen. Vervolgens vindt er een klassikale discussie plaats waarbij de leerlingen ontdekken dat de waarheid niet altijd zo helder is als het aanvankelijk lijkt. Ze delen hun perspectieven en inzichten, en realiseren zich dat verschillende personages mogelijk een ander beeld hebben van de gebeurtenis. Hierna bekijken de leerlingen gezamenlijk de eindfilm waarmee de casus wordt afgerond.

Stap 3: Hoe kon dit gebeuren?

In deze fase worden de leerlingen uitgenodigd om de gebeurtenis te onderzoeken door in groepjes in de huid te kruipen van een van de drie hoofdpersonen: de dader, het slachtoffer of de omstander. Ze bekijken een testimonial van deze hoofdpersoon en maken aantekeningen op de lesbrief om hun bevindingen vast te leggen. Vervolgens vindt er een klassikale discussie plaats waarbij de leerlingen ontdekken dat de waarheid niet altijd zo helder is als het aanvankelijk lijkt. Ze delen hun perspectieven en inzichten, en realiseren zich dat verschillende personages mogelijk een ander beeld hebben van de gebeurtenis. Hierna bekijken de leerlingen gezamenlijk de eindfilm waarmee de casus wordt afgerond.

Stap 4: Hoe voorkomen we dat dit (opnieuw) gebeurt?

In de laatste stap van de les worden oorzaken en omstandigheden besproken die een rol kunnen spelen in het specifieke online misdrijf. Ze worden gevraagd na te denken over wat er nodig is om te voorkomen dat het weer gebeurt. Tevens is er in deze fase aandacht voor handelingsperspectieven. "Met wie in je omgeving praat je als er iets gebeurt?" en "Bij welke organisaties kun je terecht voor hulp?" Elke les sluiten de leerlingen af met individuele en klasafspraken waarin ze aangeven wat ze doen om het misdrijf in de toekomst te voorkomen.

Afsluiting: Mijn Cyberrijbewijs

Het lesprogramma wordt afgesloten met de uitreiking van een Mijn Cyberrijbewijs Certificaat. Een officieel document dat door de leerkracht wordt ingevuld en gesigneerd waaruit blijkt dat de leerling het lesprogramma heeft doorlopen.

Materialen

Er is een lesbrief beschikbaar waarin de leerlingen gezamenlijk reflecteren op het gedrag van de dader, de omstander of het slachtoffer. De lesbrief biedt structuur en richting tijdens de reflectie. Daarnaast zijn er posters waarop de leerlingen de afspraken noteren die ze individueel en als klas hebben gemaakt.

Voor elke les is er een handleiding voor de leerkracht. Deze bevat algemene informatie over het lesprogramma en biedt stapsgewijs begeleiding bij het geven van de les. In de handleiding zijn gespreksstarters opgenomen en verdiepende vragen. Ook bevat de handleiding een duidelijke verwijzing naar hulporganisaties.

Via de digi-slides neemt de leerkracht de leerlingen stap voor stap mee door de verschillende onderdelen van de les. De slides bevatten ook de video's die een integraal onderdeel vormen van de les.

Het lesprogramma wordt afgesloten met de uitreiking van een Mijn Cyberrijbewijs Certificaat. Een officieel document dat door de leerkracht wordt ingevuld en gesigneerd waaruit blijkt dat de leerling het lesprogramma heeft doorlopen.

Om ouders bewust te maken van het onderwerp online veiligheid en het gesprek thuis te bevorderen, is er een informatiebrief en praatplaat beschikbaar. De informatiebrief legt de nadruk op het belang van online veiligheid en geeft een overzicht van het lesprogramma. De praatplaat is een visueel hulpmiddel dat ouders en leerlingen ondersteunt bij het starten van gesprekken over online veiligheid.

Alle materialen zijn te vinden op de website www.mijncyberrijbewijs.nl of via de online educatie platforms LessonUp en Gynzy.

Randvoorwaarden voor een goede interventie

De ervaring leert dat de transfer van het geleerde staat of valt bij aangesloten docenten. Om die reden is in het plan van aanpak voorzien in een intake waarbij de professional van het implementatieteam samen met de schoolleider en de betrokken docenten afstemming hebben over:

- De opleidingsnoodzaak en de doelen van de interventie.
- De specifieke opleidingsbehoefte van de begeleider/docent binnen de geprotocolleerde lessenreeks.
- Het aanbieden/creëren van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen de lessen worden gegeven.

Daarnaast wordt tijdens de intake aandacht besteed aan de praktische randvoorwaarden te weten:

- Voldoende beschikbare tijd voor de leerkracht.
- Beschikbaarheid van een stabiele internetverbinding.
- Aanwezigheid van een digibord.
- Minimaal drie devices (tablet, Chromebook of computer) per klas
- Een klaslokaal of ruimte die groepswork mogelijk maakt.

Tijdens het traject wordt voorzien in ondersteuning van de docenten en de school. Deze ondersteuning is tweeledig en bestaat uit:

- Technische ondersteuning op afstand, beschikbaar via de ontwikkelaar van de gekozen tool (Future NL).
- Dichtbij is er begeleiding door een professional van het implementatieteam, die de intake, thoughtake en outtake begeleidt en buiten de lessen beschikbaar is voor verduidelijking en ondersteuning.

Deze voorwaarden zorgen samen voor een goede aansluiting op zowel de praktijk als de ondersteuningsbehoefte van docenten, waardoor de interventie duurzaam en effectief kan worden uitgevoerd.

Kansrijkheid van de interventie

Achterliggende theorieën

Het bestaan van de cyber-problemen is onderzocht. Immoreel gedrag op het internet heeft, in vergelijking met dat in de offline omgeving, een vergroot draagvlak. De 'moral fog' (Cocking & van den Hoven 2018:16) van de online wereld die gedreven wordt door verschillende online mechanismen, maken de keuze tussen moreel en immoreel gedrag online moeilijker (Rathenau, 2021).

Daarnaast groeit cyber en gedigitaliseerd dader- en slachtofferschap, ook onder jongeren. Uit onderzoek (bleek dat 1 op de 12 internetgebruikers slachtoffer is geweest van digitale criminaliteit. Onder jongeren tussen de 12 en 25 jaar was het aantal slachtoffers zelfs 1 op 8 (CBS, 2018)

De leerlingen maken een deel van hun socialisatie online door en ervaren daar een gebrek aan begeleiding (Cocking & van den Hoven, 2018; Aiken, 2016). Moraliteit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de sociale dimensie, maar omdat jongeren online vaak alleen bewegen speelt dit schadelijk en immoreel gedrag in de hand (Ellemmer et al., 2019). In de sociale setting van een klas, waarbij kennis, inzicht en gedrag klassikaal wordt besproken en uitgesproken, ontstaat er een positief effect op de ontwikkeling van jongeren (Azjen et al., 2009). In de ontwikkeling en realisatie van Mijn Cyberrijbewijs speelt het onderzoek Online ontspoord een prominente rol. Dit onderzoek naar de aard en de omvang van online schadelijk en immoreel gedrag is in opdracht van het WODC uitgevoerd door het Rathenau Instituut (2021). In Online Ontspoord zijn de specifieke kenmerken van het internet in kaart gebracht. Mijn Cyberrijbewijs beoogt leerlingen kennis en inzicht te geven in deze kenmerken en ze daarmee digitaal weerbaar te maken.

Didactiek

De opzet van Mijn Cyberrijbewijs is geïnspireerd op het Socratisch gesprek (Pihlgren, 2008). Een zorgvuldig gesprek waarin je leert je oordeel uit te stellen en je leert je te verplaatsen in anderen. Vanuit verschillende perspectieven kom je samen tot nieuwe kennis.

In het lesprogramma wordt er per les gebruik gemaakt van kennisoverdracht, een dialoog en het vormen van handelingsopties. Deze drie fasen zijn gebaseerd op de begeleidingsethiek van Verbeek en Tjink. Technologie en mens zijn met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar. Door middel van het begrijpen van deze relatie en het gezamenlijk voeren van een dialoog creëren we handelingsopties voor in die morele mist (Verbeek & Tjink, 2019).

(Uit 'Socratisch gesprek voor beginners', Paridon, 2017)

Werkzame mechnismen

Bij het pilotonderzoek zijn de volgende werkzame elementen herkenbaar ingezet en geevalueerd. Het programma maakt gebruik van: Begeleidingsethiek (Verbeek & Tjink, 2019): een participatieve methode die concrete handvatten biedt om technologie in de praktijk op een ethisch verantwoorde manier toe te passen. Socratisch gesprek (Bohm et al., 2004): in een socratisch gesprek stellen we ons oordeel uit om te kunnen onderzoeken wat we denken en waarom. Gespreksdeelnemers worden aangezet tot beter luisteren, de goede vragen te stellen, verdiepen en tot wijsheid komen. Bewustzijn (Prochaska et al., 2008): de doelgroep informeren, feedback geven of confronteren met oorzaken, gevolgen en alternatieven van het probleem of het probleemgedrag. Leren door kennis opdoen (Kok, Schaalma & Brug, 2010): het overbrengen van informatie over het gewenste gedrag. De kracht van de multi informatie methode (Cornell & Brockenbrough, 2004): Meerdere informanten beoordelen het gedrag dat ze waarnemen. Public commitment (Ajzen et al., 2009): het publiekelijk beloven van toewijding tot het gewenste gedrag heeft een positief effect op het gedrag. Gesprek over online moraliteit dankzij het hebben van kennis en bewustwording (Prochaska et al., 2008; Kok, Schaalma & Brug, 2010; Bohm et al., 2004; Verbeek en Tjink, 2019). Dialoog: een dialoog in de klas is effectief en zorgt voor het wegnemen van onduidelijkheden en leidt tot een verbeterd inzicht in de effecten van bepaald immoreel online gedrag. Zo wordt helder wat de morele waarden zijn van de betrokkenen en wat het mechanisme en de effecten zijn van morele mist. Een bijkomend voordeel is het feit dat een dialoog meerdere perspectieven presenteert, waardoor een vergroting van begrip ontstaat (Verbeek & Tjink, 2019; Bohm et al., 2004; Cornell & Brockenbrough, 2004).

Het lesprogramma maakt gebruik van videomateriaal over peer-gedrag, wat als vorm goed aansluit op de doelgroep.

In het lesmateriaal maken we gebruik van kennisoverdracht en bewustwording (Prochaska et al., 2008; Kok, Schaalma & Brug, 2010).

In het rapport van het Rathenau Instituut wordt benoemd dat huidige interventies op schadelijk en immoreel online gedrag weinig aanwezig zijn. Wanneer zulke interventies wel aanwezig zijn, dan zijn ze voornamelijk reactief ingericht. De interventies zijn primair gericht op het bestrijden van symptomen, en niet op het creëren van bewustzijn, informeren, onderwijzen, of het bieden van handelingsperspectieven (Rathenau 2021: 96). De interventies zijn niet gericht op de onderliggende online mechanismen die schadelijk en immoreel gedrag mogelijk maken (ibid.:96). Om deze huidige beperkingen ongedaan te maken richt Mijn Cyberrijbewijs zich op 17 van de 18 online mechanismen die door het Rathenau instituut zijn geïdentificeerd.

Verifieerbare evidentie

In opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft FutureNL via onderzoeksbureau Motivaction aan de onderzoeksgroep van dr. T. Cohen Rodrigues opdracht gegeven de effectiviteit van de geprotocolleerde interventie "Mijn Cyberrijbewijs" te onderzoeken. Het uitgebreide onderzoeksrapport 'Effectmeting lespakket, resultaten kwantitatief onderzoek' is online beschikbaar (Rodrigues et al, 2023). Kernvragen van het onderzoek onder 276 leerlingen waren:

1. Heeft het volgen van het lespakket een positief effect op de kennis met betrekking tot de leerdoelen?
2. Heeft het volgen van het lespakket een positief effect op het inzicht met betrekking tot de leerdoelen?
3. Heeft het volgen van het lespakket een positief effect op de gedrag(sintentie)met betrekking tot de leerdoelen?

De kernconclusie van het onderzoek luidt: Het lespakket heeft een positieve invloed op de kennis en het inzicht van de leerlingen op het gebied van digitale geletterdheid. Leerlingen lijken al een redelijk goed beeld te hebben van het juiste gedrag in de digitale wereld. Toch lijkt het lespakket nog maar beperkt invloed te hebben op gedrag(sintentie). Extra aandacht in het lespakket voor het handelingsperspectief van de dader en gedrag in specifieke situaties zou raadzaam zijn.

Onderzoekbaarheid

Op basis van het onderzoek en de opzet van dr. Cohen Rodrgues zijn in een nieuw effectonderzoek bij vo-leerlingen dezelfde onderzoeksvragen te stellen, waarbij in overleg met de onderzoekers voor interventie en onderzoek specifieke aandachtspunten gekozen kunnen worden zoals handelingsperspectief van dader en gedrag. Verder kan de methode en opzet van het onderzoek met voor- en nameting, vragenlijsten en veldwerk mutatis mutandis ingezet worden in het vo.

Pre- en postmeting op basis van gevalideerde gedrags- en kennisindicatoren

Voor het vaststellen van de opbrengsten wordt gewerkt met vooraf opgestelde, wetenschappelijk onderbouwde vragenlijsten die aansluiten op drie kerngebieden van digitale weerbaarheid: kennis, vaardigheden en attitude. Deze vragenlijsten zijn eerder beproefd en worden waar nodig aangepast op basis van pilots en actuele wetenschappelijke inzichten. Ze bevatten expliciete vragen die antwoorden uitlokken over specifieke mechanismen zoals beschreven door het Rathenau Instituut (2021), en richten zich zowel op begrip van digitale risico's als op morele oordeelsvorming en handelingsperspectief.

Cyclische evaluatie en verbetering van het meetproces

De opzet van het onderzoek volgt een iteratief karakter: na iedere interventieronde vindt terugkoppeling plaats via evaluatie- en feedbackmomenten met zowel leerlingen als docenten. Direct na de eerste les zijn momenten ingebouwd voor docenten om signalen op te vangen, eventuele knelpunten te signaleren en praktische input te leveren voor aanpassing. Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid van de data, omdat meetfouten of interpretatieverschillen snel gedetecteerd en gecorrigeerd kunnen worden. Zo blijven vragenlijsten, operationalisaties en feedbackcycli actueel en relevant.

Methodologische aanpak: Wachtlijstdesign en controlegroep

Door de inzet van een wachtlijstdesign – waarbij een controlegroep op een later moment alsnog de interventie krijgt – wordt de effectiviteit van de interventie niet alleen vóór en na afloop gemeten binnen de groep die deelneemt, maar kan ook verschilmeting plaatsvinden tussen leerlingen die op een later tijdstip starten en zij die al hebben deelgenomen. Hierdoor wordt de interne validiteit vergroot: externe invloeden of toevalsfactoren kunnen zo beter worden gecontroleerd.

Uniformiteit in uitvoering en afname

Het volledige lesprogramma is gestandaardiseerd: bevoegde leerkrachten werken met identieke materialen (handleiding, slides, lesbrieven). Zij worden vooraf getraind, hetgeen ertoe leidt dat de interventie zoals aangeboden en de vragenlijsten zoals afgenomen zo min mogelijk variëren tussen deelnemende scholen. Dit vermindert ruis en verhoogt de betrouwbaarheid van de meting.

Borging door multidisciplinaire samenwerking en praktijktoets

De implementatie vindt plaats via een consortium met expertise in onderwijsonderzoek, curriculumontwikkeling en digitale geletterdheid. Dit garandeert dat het evaluatieproces stevig verankerd is in actuele onderwijskundige en praktijkkennis, en dat randvoorwaarden – zoals voldoende ict-voorzieningen en een passende schoolplanning – consequent worden bewaakt.

Om RCT-onderzoek met voldoende zeggingskracht mogelijk te maken is het helpend dat er al een goed onderzoek van de pilot bij de 276 leerlingen beschikbaar is. Zowel de eigenaar van de tool (FutureNL) als de 3 bureaus die helpen bij de implementatie hebben contacten in het vo en dekken grosso modo 300 van de 1400 vo-scholen in Nederland. Bij een meerderheid van de scholen zijn er wekelijks cyberincidenten en is er behoefte aan een geprotocolleerde manier om dit onderwerp op te pakken. Het zal weinig moeite kosten 40 klassen te vinden.

Verwachte impact van de interventie en de evaluatie ervan

Nieuwe kennis en meerwaarde

De inzet van het Cyberrijbewijs levert een aantoonbare toename op van kennis en bewustwording over cyberveiligheid bij leerlingen in de onderbouw van het vo. De gerichte intake van docenten en beschikbaarheid van een professionele vraagbaak buiten de lessen garandeert een stevige basis voor uniforme en effectieve uitvoering van de interventie, wat leidt tot een eenduidige aanpak in diverse klassen en leerjaren. De aanpak in vijf blokken van 90 minuten is zo ingericht dat scholen, ongeacht hun grootte of startniveau, efficiënt kunnen werken aan implementatie, zonder dat dit ten koste gaat van andere kerndoelen of leidt tot extra werkdruk. Bovendien zijn door het voorbereidingsjaar op iedere school bijtijds de vijf lessen in te plannen. Door voor iedere betrokken docent een korte, praktische intake te organiseren, wordt handelingsverlegenheid verminderd en kunnen leerkrachten met meer vertrouwen werken aan digitale geletterdheid. Dit vergroot niet alleen de kwaliteit van het aanbod binnen één schooljaar, maar zorgt ook voor een blijvende doorwerking richting volgende leerjaren en nieuwe cohorten.

Duurzaam

De aandacht voor de docenten is goed schaalbaar en heeft een blijvend effect, omdat de docenten hun kennis jaarlijks opnieuw toepassen bij steeds weer nieuwe groepen leerlingen. Zo groeit het bereik van de interventie vanzelf mee met het onderwijsproces en wordt het structurele karakter versterkt: de investering in kennisontwikkeling en begeleiding vertaalt zich in duurzame impact op de lange termijn. De opgebouwde expertise verspreidt zich binnen het team en over verschillende schooljaren. Ten slotte profiteren scholen van implementatie die eenvoudig uit te breiden én te borgen is—zonder afhankelijkheid van externe partijen.

Literatuur

- Aiken, M. (2016). *The Cyber Effect: A Pioneering Cyberpsychologist Explains How Human Behaviour Changes Online*. Londen: John Murray Press.
- Ajzen, I., Czasch, C. & Flood, M. G. (2009). From Intentions to Behavior: Implementation Intention, Commitment, and Conscientiousness 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 39(6), 1356-1372.
- Bartlett, J. (2014). *The Dark Net: Inside the Digital Underworld*. Londen: William Heinemann.
- Bohm, D., Senge, P. M. & Nichol, L. (2004). *On dialogue*. Londen: Routledge.
- CBS (2018). *Digitale Veiligheid & Criminaliteit 2018*. Binnengehaald 9 augustus 2022 van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2019/29/digitale-veiligheidcriminaliteit-2018>.
- Calder, T. (2003). The apparent banality of evil: the relationship between evil acts and evil character. *Journal of Social Philosophy*, 34(3), 364-376.
- Cocking, D. (2014). Aristotle, friendship and virtue. *Revue Internationale de Philosophie, Societe Belge de Philosophie*, 1, 83–90.
- Cocking, D., & van den Hoven, J. (2018). *Evil Online*. Hoboken (NJ): John Wiley & Sons.
- Cohen Rodrigues et al. (2023). *Effectmeting lespakket: Resultaten kwantitatief onderzoek*. Amsterdam. (<https://mijn cyberrijbewijs.nl/wp-content/uploads/2025/06/M220226-Rapport-effectmeting-lespakket-v03.pdf>)
- Cornell, D. G., & Brockenbrough, K. (2004). Identification of bullies and victims: A comparison of methods. *Journal of School Violence*, 3(2-3), 63-87.
- Ellemers, N., Van Der Toorn, J. & Paunov, Y. (2019). The Psychology of Morality: A Review and Analysis of Empirical Studies Published From 1940 Through 2017. *Personality and Social Psychology Review*, 23(4), 332–366.
- Kok, G., Schaalma, H. & Brug, J. (2010). Planmatige bevordering van gezond gedrag. In J. Brug, P. van Assema & L. Lechner (red.). *Gezondheidsvoorlichting en gedragsverandering. Een planmatige aanpak* (pp. 15-32). Assen: Koninklijke Van Gorcum.
- Laan, A.M. van der & Beerthuizen, M.G.C.J. (2016). Jeugdige zelf gerapporteerde daders. In A.M. van der Laan & H. Goudriaan (red.). *Monitor Jeugdcriminaliteit: Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit 1997 tot 2015* (pp. 23-50). Den Haag: WODC.
- Laan, A.M. van der & Beerthuizen, M.G.C.J. (2018). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2017: Ontwikkelingen in de geregistreerde jeugdcriminaliteit in de jaren 2000 tot 2017*. Den Haag: WODC.
- Laan, A.M. van der, Beerthuizen, M.G.C.J. & Boot, N.C. (2021) *Monitor Jeugdcriminaliteit 2020: Ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit in de eerste twee decennia van deze eeuw*. Den Haag: WODC.
- Paridon, M. van (2017). *Socratisch gesprek voor beginners*. Leusden: ISVW Uitgevers.
- Perry, G. (2013). *Behind the shock machine: The untold story of the notorious Milgram psychology experiments*. New York: The New Press.
- Pihlgren, A. S. (2008). *Socrates in the classroom: Rationales and Effects of Philosophizing with Children*. Stockholm: Stockholm University, Department of Education.
- Prochaska, J. O., Redding, C. A. & Evers, K. (2008). The transtheoretical model and stages of change. In K. Glanz, B. K. Rimer & K. Viswanath (Red.), *Health behavior and health education: Theory, research, and practice* (pp. 97–121). Hoboken (NJ): Jossey-Bass.
- Rathenau Instituut (2021). *Online ontspoord: Een verkenning van schadelijk en immoreel gedrag op het internet in Nederland*. Den Haag (auteurs: Huijstee, M. van, W. Nieuwenhuizen, M. Sanders, E. Masson en P. van Boheemen).
- Rokven, J., Weijters, G. & Van der Laan, A. M. (2017). *Jeugddelinquentie in de virtuele wereld: Een nieuw type daders of mogelijkheden voor traditionele daders*. Den Haag: WODC.

Publiekssamenvatting

Mijn Cyberrijbewijs is een lesprogramma waarin leerlingen met de thema's online hatespeech, online fraude, doxing, hacking en sexting meer leren en ervaren over online cyberslachtoffer- en ouderschap. Deze thema's behandelen 17 van de 18 online mechanismen zoals gedefinieerd in het rapport 'Online Ontspoord' van het Rathenau instituut (2021). De opzet van het lesprogramma is geïnspireerd op het Socratisch Gesprek (Pihlgren, 2008).

Het lesprogramma is ontwikkeld voor leerlingen uit groep 7/8 van het po en bewezen effectief voor deze doelgroep. Wij stellen voor de interventie in te zetten voor de brugklassen van het voortgezet onderwijs, omdat ook daar de urgentie hoog is.

Het doel van de interventie is de digitale weerbaarheid van leerlingen te vergroten. De opgedane kennis en inzichten dragen bij aan positieve verandering in gedrag (intenties). Scholen en docenten worden goed voorbereid en ondersteund door een implementatieteam dat helpt, verheldert en toeziet op naleving van het interventieprotocol. De lesmaterialen zijn geschikt voor zowel bovenbouw po als onderbouw vo, sluiten aan op de belevingswereld van de leerlingen en zijn digitaal toegankelijk. Voorwaardelijk zijn betrokkenheid en urgentiebesef bij docenten.

Mijn Cyberrijbewijs draagt bij aan veilig en verantwoord online gedrag en biedt scholen een duurzame manier om digitale vaardigheden te versterken.

Perceel 4 digitale geletterdheid

Beoordelingscriterium 2

Plan van aanpak

Praktische uitvoerbaarheid

Voor het uitvoeren van de interventie in een onderzoekssetting zijn wij voornemens 40 klassen te betrekken, verdeeld over 2 jaar. Wij geven de voorkeur aan een onderzoek middels het wachtlijstdesign, waarbij de controlegroep de interventie op een later tijdstip aangeboden krijgt (in jaar 2). Op die manier kan er een gedegen controlegroep opgezet worden, bijvoorbeeld van klassen op dezelfde school waar de interventie wordt ingezet, zonder het ethische bezwaar dat de controlegroep leerlingen geen interventie zouden krijgen.

De doelgroep voor de interventie zijn leerlingen uit de brugklassen van het reguliere VO binnen alle onderwijsniveaus. Om een goede afspiegeling te krijgen van de resultaten stellen wij voor de interventie in de volgende groepen uit te voeren in jaar 1 en eenzelfde samenstelling aan te houden voor de controlegroep, die de interventie in jaar 2 aangeboden krijgt. Een voorbeeldverdeling kan zijn:

- 10 klassen met gemengde brugklassen
- 4 VMBO G/K/TL brugklassen
- 3 HAVO brugklassen
- 3 VWO brugklassen

vanwege ons grote en gezamenlijke netwerk kunnen we een grote diversiteit aan scholen aanleveren en kunnen de onderzoekers indien gewenst de steekproef stratificeren op kenmerken zoals schoolgrootte, onderwijsconcept, leerlingpopulatie, mate van digitalisering en aanwezigheid ICT-middelen, regio etc. Wij stellen voor om in overleg met opdrachtgever en het onderzoeksteam een keuze maken in de te benaderen scholen.

Na selectie van de scholen nemen wij contact met hen op om het traject toe te lichten en na bevestiging van deelname maken we in overleg met de scholen een planning. We houden daarbij rekening met het jaarrooster van de scholen en hun mogelijkheden binnen het bestaande curriculum.

De interventie is binnen één leerjaar af te ronden en neemt in totaal 5 x 60 minuten lestijd in beslag. De benodigde voorbereidingstijd per docent bedraagt 1 - 1,5 uur voor de docenttraining en ongeveer 20 minuten per les. De intake met de schoolleider en de katrekker digitale geletterdheid duurt circa 30 minuten.

Samenwerking onderzoeksteam

Om de effecten van de interventie te onderzoeken zullen wij in overleg met het onderzoeksteam een geschikt onderzoeksinstrument kiezen, waarmee het startniveau van de leerlingen kan worden onderzocht en het niveau van digitale weerbaarheid van de leerlingen na de interventie. Wij stellen daarbij voor om leerlingen te bevragen op kennis, vaardigheden en attitude. Daarnaast stemmen we de evaluatiemomenten met de docenten af op de onderzoeksopzet, zodat het onderzoeksteam deze informatie kan gebruiken in het onderzoek en mee kan nemen in hun conclusies en aanbevelingen.

Deelname bereidheid

Wij verwachten een hoge mate van deelnamebereidheid onder scholen vanwege de erkenning van het belang van digitale vaardigheden voor de toekomst van leerlingen. De interventie wordt zorgvuldig gepland in overleg met de school zodat er minimale verstoring van het reguliere lesprogramma plaatsvindt.

Door de inhoud van de docenttraining af te stemmen op de ontwikkeling en de onderwijskundige visie van de school, sluit de interventie naadloos aan op het bestaande curriculum.

Scholen zijn bovendien wettelijk verplicht om digitale geletterdheid te integreren, wat deelname verder stimuleert.

Het gebrek aan interne kennis en capaciteit door werkdruk en het lerarentekort verhoogt de bereidheid van scholen om externe expertise in te schakelen. Deelnemers hebben geen voorkennis of uitgebreide voorbereiding nodig, wat de drempel voor deelname verlaagt.

De interventie wordt kant-en klaar aangeleverd inclusief alle materialen en achtergrond informatie, wat zorgt voor duidelijke en direct toepasbare lessen voor de school. Dit verhoogt de effectiviteit en het draagvlak van de interventie.

Stappenplan

Jaar 0

Stap 1. Afstemming met NRO en onderzoekspartij

- Gezamenlijke planning met NRO en onderzoekers.
- Afstemming over interventie en onderzoeksinstrument
- Onderzoeksdesign
- Stuurgroep opzetten voor regie tijdens alle projectfasen.

Stap 2. Werving scholen en klassen

- Doel: 40 brugklassen uit 20 scholen (diverse types en niveaus)
- Evenwichtige spreiding qua regio, schooltype en digitaliseringsgraad
- Planning afgestemd met schoolroosters en curriculum

Stap 3: Intake met scholen

- Inhoud interventie afgestemd met schoolleiding
- Begeleiders en lesinbedding vastleggen

Jaar 1

Stap 4: Docenttraining

- Technische en inhoudelijke voorbereiding met leraren
- Ondersteuning door FutureNL + implementatieteam
- Interactieve training 90 minuten (urgentiebesef, essentie)
- Lesprogramma, socratische dialoog oefenen, praktische tools en commitmentmoment)

Stap 5: Interventie

- Vijf lessen van 90 minuten + tussentijdse begeleiding
- Voorbereiding per docent: 1,5 uur intake + 20 min les
- Evaluatie na les 3

Stap 6: Afronding

- Eindevaluatie met leerlingen en docenten
- Feedback verzamelen voor doorontwikkeling

Jaar 2

Stap 7: Eindverslag.

- Zelfevaluatie en aanbevelingen voor toolontwikkeling en implementatie

Eenduidigheid in uitvoering

Het programma is zo ingericht dat iedere school, ongeacht omvang, onderwijsconcept of ICT-voorziening, het CyberRijbewijs eenvoudig kan opnemen in het bestaande curriculum. Planning en uitvoering worden afgestemd met het team; scholen kunnen het lesmateriaal spreiden over meerdere weken en integreren in bestaande lessen.

Eventuele knelpunten rond beschikbare middelen of tijd worden ondervangen door de laagdrempeligheid van de werkvormen en korte voorbereidingstijd; de training en materialen zijn eenvoudig en zonder specialistische voorkennis te benutten. Dit maakt het mogelijk om maatwerk te bieden zonder dat dit leidt tot extra kosten of werkdruk.

De centrale docenttraining en het gebruik van een vast opleidings- en werkprotocol zorgen voor uniforme kwaliteit in de uitvoering. Evaluatiemomenten na afloop maken het mogelijk ervaringen te delen en daar waar nodig bij te sturen voor een duurzame implementatie in volgende leerjaren.

Opbouw van de docenttraining

De docenttraining is bedoeld om de betreffende docenten uit te rusten met de kennis en vaardigheden om de lessenserie "Mijn Cyberrijbewijs" effectief te implementeren. De training duurt ongeveer 90 minuten (1,5 uur).

Opbouw van de training:

Urgentiebesef creëren (15 min): Door middel van korte, herkenbare online dilemma's wordt het groeiende probleem van online misstanden en de cruciale rol van de leerkracht in de online socialisatie van jongeren benadrukt.

Essentie van "Mijn Cyberrijbewijs" (20 min): Er wordt een overzicht gegeven van het lesprogramma (5 lessen, 5 thema's), de 17 online mechanismen, en de centrale uitdaging van gedragsverandering. Een kennisquiz en reflectie helpen de deelnemers de inhoud te begrijpen en zich bewust te worden van de complexiteit van gedragsverandering.

De socratische dialoog (30 min): De socratische dialoog, de kernmethode van het lesprogramma, wordt uitgelegd. Deelnemers ervaren zelf een "mini-socratisch gesprek" en krijgen praktische tips om dit in de klas te leiden, gericht op het bevorderen van eigenaarschap en gedragsverandering.

Praktische implementatie en middelen (15 min): Er wordt een overzicht gegeven van alle beschikbare (gratis) materialen op mijn cyberrijbewijs.nl, met een demo, Q&A, en een implementatiechecklist om de implementatie te vergemakkelijken.

Commitment en vervolgstappen (10 min): Leerkrachten noteren een persoonlijke actie en delen deze (vrijwillig) met de groep. De training wordt afgesloten met een inspirerende boodschap over de cruciale rol van de docenten en de ondersteuning vanuit het consortium.

De training is interactief en gebaseerd op didactische theorieën zoals ervaringsleren, socio-constructivisme, en de zelfdeterminatietheorie. Het doel is om leerkrachten niet alleen kennis bij te brengen, maar ook te motiveren en hen concrete handvatten te geven om "Mijn Cyberrijbewijs" effectief in de klas te gebruiken en gedragsverandering bij leerlingen te stimuleren.

Evaluatie en verbetering

Na het geven van de eerste les volgt een evaluatiemoment dat er vooral op is gericht om de docent te ondersteunen en praktische tips aan te reiken voor het vervolg van de lessenserie. Na les 5 volgt een eindevaluatie. Deze feedback wordt gebruikt om continue verbeteringen door te voeren in de aanpak en de uitvoering van de lessenserie.

Risico-inventarisatie en beheersmaatregelen

Bij de implementatie van de interventie identificeren we de belangrijkste risico's en treffen we passende maatregelen om deze te beheersen:

Lerarentekort:

- Risico: Onvoldoende beschikbaarheid van leerkrachten om deel te nemen aan de docenttraining of tussentijds vertrek van betrokken docenten.
- Beheersmaatregel: Flexibele planning van docenttrainingen, de mogelijkheid om meerdere deelsessies te plannen indien nodig en het breed aanbieden van de docenttraining aan meerdere docenten.

Tijdgebrek:

- Risico: Gebrek aan tijd binnen het schoolrooster voor extra lessen.
- Beheersmaatregel: Integratie van sessies tijdens bestaande contactmomenten zoals mentorlessen of SoVa-training.

Weerstand tegen verandering:

- Risico: Weerstand van leerkrachten tegen nieuwe methoden en technologieën.
- Beheersmaatregel: Betrekken van leerkrachten bij de planvorming en aandacht voor ondersteunende maatregelen in de begeleiding.

Kwaliteit van het implementatieteam

Het implementatieteam is opgebouwd uit ervaren onderwijsadviseurs van O21, de CED-Groep en Wismon. Daarnaast wordt er inhoudelijke en technische ondersteuning geboden vanuit FutureNL, de ontwikkelaar van de interventie. FutureNL houdt in dit project vakkundig toezicht op de correcte uitvoering van Mijn Cyberrijbewijs en ondersteunt de scholen waar nodig in de uitvoering.

FutureNL zet zich in om álle leerlingen in Nederland digitaal vaardig te maken. Met open lesmateriaal (o.a. [Digi-doeners](#)), praktische leerlijnen en sterke samenwerkingen helpt FutureNL scholen op weg naar structurele integratie van digitale geletterdheid in het onderwijs.

De adviseurs van O21 zijn gespecialiseerd in het begeleiden van scholen bij de implementatie van digitale geletterdheid en voeren daarnaast veel praktijkgericht onderzoek uit binnen het onderwijs. Hierdoor zijn zij in staat om de interventie zodanig in te richten dat deze goed onderzoekbaar is, wat een soepele samenwerking met een onderzoeksbureau vergemakkelijkt en bijdraagt aan het vergroten van de impact en de wetenschappelijke onderbouwing van het project.

De CED-Groep onderscheidt zich als specialist van leren. De professionals zijn ervaren in het begeleiden van de gehele breedte van jonge kind tot vo en mbo. De leervragen betreffen begeleiden, coachen, instrueren, trainen en monitoren bij complexe implementatietrajecten, innovatieve lesmethoden, borging van interventies in het curriculum en beleid en opbrengstgerichte onderwijskwaliteit op alle basisvaardigheden.

De professionals van Wismon zijn groot geworden in het voor het onderwijs toegankelijk maken van lastige materie. Zij zijn ervaren in onderwijs op het gebied van beta, techniek, wetenschap en het digitale klaslokaal.

O21 en CED-groep zijn bovendien lid van OnderwijsOntwikkelingNederland, en participeren daar in de digitaliseringswerkgroep, wat zorgt voor een stevig netwerk en een bewezen staat van dienst op het gebied van samenwerking. Wismon is al geruime tijd actief als implemtiepartner van FutureNL en de CED-groep. Hiermee vormen de vier organisaties een sterk consortium, waarbij wordt samengewerkt vanuit expertise en vertrouwen met heldere afspraken en communicatie al onderlegger.

De meerwaarde van een consortium dat bestaat uit zowel de ontwikkelaar van de interventie als onderwijsadviesbureaus met uiteenlopende expertises, is aanzienlijk. Door deze samenwerking worden de theoretische en technologische inzichten van de ontwikkelaar direct verbonden met de praktijkgerichte en procesmatige expertise van ervaren onderwijsadviseurs. Hierdoor is er niet alleen aandacht voor de inhoudelijke kwaliteit van de interventie, maar ook voor het draagvlak, de praktische uitvoerbaarheid, implementatie en borging binnen de scholen. Deze combinatie vergroot de kans op succesvolle, duurzame innovatie en zorgt dat het implementatieproces aansluit bij de daadwerkelijke behoeften en context van het onderwijsveld. Zo kan er flexibel worden ingespeeld op uiteenlopende vraagstukken rond digitale geletterdheid, onderwijskwaliteit en verandermanagement, en wordt het project gedragen door een multidisciplinair team met een breed netwerk.

Alle teamleden beschikken over een academische of pabo-opleiding, aangevuld met relevante masteropleidingen en onderwijservaring.

Opleidingen

- Onderwijskunde
- Master Onderwijswetenschappen
- Master Leren en Innoveren
- Master Onderwijs en Technologie
- Master SEN
- PABO

Expertise

- Digitale geletterdheid
- Opbrengstgericht onderwijs
- Ontwikkeling lesmethodes en interventies
- Praktijkgericht onderzoek
- Procesbegeleiding verander-en implementatietrajecten

Ervaring

- Implementatie 'Digitaal in het Lokaal' Stichting BOOR
- Procesbegeleiding Innovatievragen. PO-Raad
- Projectleiding implementatie digitale geletterdheid Stichting Koninklijke Auris
- Praktijkonderzoek "Toekomstbeeld AI" Stichting Kennisnet
- Taalgericht vakonderwijs in het VO i.s.m. Universiteit van Amsterdam

O21 en CED-groep zijn aangesloten bij Onderwijsontwikkeling Nederland, de branchevereniging voor onderwijsadviesbureaus en jeugdhulporganisaties. Als lid van Onderwijsontwikkeling Nederland voldoen wij aan strenge kwaliteitseisen waarmee scholen meer zekerheid over de kwaliteit van de dienstverlening krijgen.

Perceel 4 digitale geletterdheid

Beoordelingscriterium 3

Doelmatigheid en schaalbaarheid van de interventie

Grootschalige uitvoerbaarheid en kosteneffectiviteit

Mijn CyberRijbewijs is een bestaande interventie waarvoor via een website toegang gevraagd kan worden. De leraar/begeleider kan na kennismaking met de materialen via een korte e-learning, zichzelf klaarmaken voor de uitrol van de interventie in de klas. Door de beperkte omvang en praktische lesbeschrijvingen zijn de lessen op grote schaal praktisch uitvoerbaar.

De directe kosteninvestering van € 310k voor het NRO-traject met de zorgvuldig gemonitorde interventie, bedragen bij 40 klassen met 1.000 leerlingen op 20 scholen, omgerekend per school € 14k, per klas € 7k en per leerling € 280. De leraren/begeleiders passen het geleerde in de jaren na de interventie op basis van de genoten training en begeleiding toe in nieuwe klassen. Hun nieuwe brugklasleerlingen profiteren mee van de lessons learned. Elk jaar breidt de groep van profiterende brugklasleerlingen zich zo uit, waarmee de kosteninvestering per leerling na vier jaar al op €35 is te ramen. Voor de opbrengsten van het onderzoek door de onderzoekspartij geldt eenzelfde calculatie. De kosten per school, klas en leerling dalen na implementatie en onderzoek gestaag dankzij inbedding in het curriculum. De baten van het project kunnen enorm zijn. De leerlingen én de mee lerende leraren en ouders lopen zonder de interventie meer kans om slachtoffer te worden van cybercriminaliteit. Met onbeheersbare financiële en psychologische effecten tot gevolg.

Schaalbaarheid

De interventie is zo ontwikkeld dat deze bij bewezen effectiviteit eenvoudig schaalbaar is naar een bredere populatie van scholen en leerlingen. Dit komt door de modulaire opzet, de inzet van digitale middelen en het gebruik van beproefde implementatiestrategieën. De interventie kan relatief gemakkelijk worden geïntegreerd binnen bestaande onderwijsstructuren en curricula.

De handleidingen, materialen en e-learning zijn digitaal beschikbaar en zijn ontworpen met het oog op zelfstandig gebruik door scholen. De randvoorwaarden voor opschaling zijn relatief beperkt: scholen hebben voornamelijk behoefte aan toegang tot de digitale omgeving en duidelijke instructie voor betrokken leerkrachten.

De betrokken onderwijsadviesorganisaties (O21, CED-Groep en Wismon) hebben de ervaring en de ruimte om scholen te begeleiden bij implementatietrajecten in uiteenlopende schoolcontexten. Zij kunnen naar behoefte ondersteuning of professionaliseringsactiviteiten aanbieden. De interventie is zodanig ingericht dat scholen ook desgewenst zelfstandig, of met beperkte externe begeleiding Mijn Cyberrijbewijs kunnen implementeren en uitvoeren. De kosten kunnen dan voorspelbaar laag blijven en goed in te passen binnen reguliere schoolbudgetten voor professionalisering en lesmateriaal.

De interventie maakt geen gebruik van kostbare licenties, specialistische hardware of uitgebreide fysieke materialen, waardoor de kosten voor scholen per leerling en per jaar laag blijven. Tevens is ingezet op het creëren van breed toepasbare modules, zodat er geen maatwerkontwikkeling per school nodig is maar scholen direct kunnen aansluiten bij het bestaande aanbod.

Door de betrokkenheid van FutureNL, Wismon, O21 en de CED-Groep is het netwerk om de interventie verder te verspreiden groot en is er voldoende schaalgrootte om de kosten te beperken. De opgedane ervaring met implementaties in diverse scholen en regio's maakt het bovendien mogelijk om eventuele knelpunten of aanvullende ondersteuningsbehoeften snel te signaleren en op te lossen.

Tot slot kan bij opschaling gebruikgemaakt worden van bestaande kanalen voor professionaliseringsaanbod in het onderwijs (denk aan landelijke scholingsdagen, regionale kenniskringen en digitale academies), hetgeen het bereik en de toegankelijkheid sterk vergroot.

Perceel 4 digitale geletterdheid

Conclusie

De interventie is bij gebleken succes breed inzetbaar in het Nederlandse onderwijs, zonder afhankelijkheid van externe financiering. Door het beperkte beslag op middelen, de digitale uitrol, de inzet van bestaande ondersteuningsnetwerken en de lage kosten per school is de interventie duurzaam, schaalbaar en toegankelijk voor alle scholen die hun onderwijs willen versterken met bewezen effectieve innovaties.

